

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת אמור

א. רמב"ם ספר המצוות.

פרק כא' פסוק ח': "וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב"

שנצטוינו לגדל זרע אהרן ולכבדם ולרוממם, וליחס להם מעלת קדושה וכבוד, ואפילו יסרבו לכך... כל זה לשם כבוד ה' יתעלה, כיון שלקחם לעבודותיו והקרבת קרבנותיו. "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון בתורה, ולברך ראשון, ולטול מנה יפה ראשון.

סה"מ ל"ב

אלו

1. "לכבוד, לכבוד, לראות וליוחס"... התוכל להסביר ולפרט ההמדרשים?
2. למה "אסילו יסרכו לכך"?
3. מה זה: "... לילול מנה יפה ראשון"?

* * *

ב. תוספת ברכה.

פרק כא' פסוק ח':

וקדשתו (כ"א ח')
ועל זה אמרו בירושלמי ברכות (פ"ח ה"ה) דאסור לשמש בכהן המשתמש בו מעל, ואמנם יען שקשה מאוד להוציא דבר זה אל הפועל בנסיון בחיים. יען כי כמה וכמה כהנים שכל עיקר יסוד חייהם הם ומשפחותיהם וכל הנלוים עליהם - הכל וכולם תלויים בעבודתם אצל אחרים - הסכימו הפוסקים, שאם הכהן מקבל שכר בעד השמוש בו, אפשר לו למחול על כבודו. וקדושת הכהונה לא תגרע מזה, יען כי השכר שמקבל הוא מעין פדיון קדשים.
וכן מצינו לחכמי התלמוד שהיו מחזיקים משרתים כהנים בעד שכר (ראה בחולין, קל"ג א').
ויותר מזה מצינו בחז"ל, דלא רק בעד הנאה חומרית, בשכר כסף, מותר להשתמש בכהן, אך גם בשכר הנאה רוחנית שמקבל הכהן בעד עבודתו מותר להשתמש בו, שכן מתבאר בב"ק כ" א', שרב חסדא ביקש מחכם אחד שיראה לו מקור להלכה אחת, שרצה לדעת, ונענה לו אותו החכם בתנאי אם ישמש אותו והנה ידוע דרב חסדא ה"י כהן (ע' שבת י"ב), הרי דגם בשביל הנאה רוחנית שיהנה ממנו בדבר תורה מותר להשתמש בו.
ועוד יותר מזה אפשר לומר, דגם בלא כל הטבה חומרית או רוחנית, אם אך ניחא ל"י להכהן דבר השימוש מותר לו לשמש, כי הן ידוע, כי כמו שאסור לשמש בכהן כך אסור לשמש בתלמיד חכם, וכמבואר במשנה דאבות (פ"א מ"ו) ודאשתמש בתגא חלף (המשתמש בכתרה של תורה חולף ועובר מן העולם). ובמגילה (כ"ח ב') אמרו, אסור לשמש במי ששונה הלכות, ובכל זאת מביא שם בגמרא מעשה בריש לקיש שה"י צריך לעבור במעבר מים, ובא איש אחד וטען אותו אכתפי והעביר אותו, ושאל אותו

אמור

ריש לקיש, אם קרא ושנה, והשיב בחיוב, ונצטער ריש לקיש על ששימש בתלמיד חכם, ואמר לו אותו האיש, ניהא לי דלשמי למרי, ומתבאר שם דקיבל ריש לקיש תשובתו, ומתבאר, דגם אם יש להמשיך נחת רוח בשימוש גיכ נחשב כמו שכר, ואפשר לצרף זה גם לשמוש בכהן. אכן סברא זו אפשר לצרף לענין שמוש לתלמיד חכם, ולא לאיש סתם. ולפי המבואר בקדושין (ל"ג ב'), דגם המתעסק במעשים טובים דינו כתיח (לענין קימה והידור) אפשר שלענין זה גיכ דינו כתיח. וגם אפשר לצרף כהיתר לזה ממה שידוע, שבוה"ז אין כהנים מיוחדים, וסברא זו מצרפים לענין כמה דינים. ויש שרצו להביא ראי' שמותר לשמש בכהן משה דקייל דעבר כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום (ע' בכורות ל"ז ב'), הרי מבואר דאפשר שיהי' כהן לעבר. אבל באמת אין ראי' משם, דהא כפי שידוע, דין רציעת אחן הוא רק בעבו שמכרוהו ביד עבד שגנב, ובשכר שמקבל עבד עבודתו משלמים להגנב, אבל מוכר עצמו אינו נרצע, וכיון שזה איירי בגנב, אם כן הוא בעצמו חילל כהונתו, ואזל האיסור מן המשתמש בכהונה. והנה מכל המבואר בזה, רב הצער על אשר גדול אחד מהפוסקים המובהקים, הוא בעל "כנסת הגדולה" (והוא אחד מאבותי הזקנים, ונפטר בשנת תליד בקושטא) הוציא דין קשה מאוד בענין זה וכתב בספרו הנזכר (ארי"ח בהגהות ב"י אות ל"א), שהנסיון הורה, כי זה שמשמש בכהן אינו רואה ברכה בעניניו, עכ"ל, ומסגנון דבריו משמע, שאינו מועיל גם אם מקבל הכהן שכר על שירותו, וזה גור דין מר וקשה, אבל דינו בספק.

אלו

1. התוכל לעצור מה הביא את פרשנו לצסוק בהרחבה יתרה פנין זה?
2. אינה פתרונות מוצא פרשנו?
3. כמה תלמידי חכמים רומה לכהן ומה פרשנו רוצה ללמוד מכך?
4. איך פרשנו מסביר אפשרות כהן-צמד ואינה זה עיי' פנו?
5. מה ספק אחד מאפודיו של פרשנו ואיך פרשנו מת"חס לזה?
6. הי' לכל זה משמעות מצית לפינו?

* * *

ג. רש"ד הירש.
פרק כב' פסוק ט':

אך נראה, שיעקר קיומו של הכהן ומשפחתו מושתת מן התורה על תרומת מעשר — היא התרומה, הניתנת לכהן מן העם בעקיפין, ושיעורה קבוע מן התורה. כי העם נותן ללוי את המעשר מן הדגן והתירוש והיצהר; והלוי מפריש מעשר מן המעשר ונותנו לכהן כתרומה; ואף-על-פי שגם ישראל רשאי להפריש תרומת מעשר מן המעשר שהופרש ללוי — ואף הוא זכאי לתתה לכהן (עי' גיטין ל ע"ב) — הרי בדרך כלל היא ניתנת לכהן מידי הלוי; ואפילו הכהן מקבלה מיד ישראל, הרי תרומה זאת ניתנת לו רק מחלקו של הלוי. כל האמור בתרומה גדולה אמור גם בתרומת מעשר; מעשר, שלא הופרש ממנו מעשר מן המעשר לכהן, הוא טבל ואסור באכילה; והלוי "מרים" אותה מתנה וקורא לה "תרומה" — פשוטו כמשמעו; באותה שעה הוא חולק לה מן הקדושה היוצאת ממקדש התורה — המיוצג על-ידי הכהן; וגם תרומת מעשר — כתרומה גדולה — היא אסורה לזרים ואסורה בטומאה וחייבים עליה מיתה וחומש.

וכך נאמר לכהן על-ידי סמל התרומה הגדולה: בתפקידו ככהן הוא עבד לעם ה'; אך מאידך בעצם עבודתו זאת כל קיומו משתעבד לעבודת המקדש; כל חייו וחיי ביתו — אפילו ברגעים הרגילים של הקיום — טבועים בחותמת קדושת כהונה וחדורים רוח קדושה וטהרה. אם הבינונו אל נכון, הרי זוהי משמעות "ושמרו את-משמרת", החוזר אל "לחמו הוא" (פסוק ז). כי לא הרי לחמו של זר כהרי לחמו של כהן; לחם החולין של הזר הוא פרי עמלו שנתברך מידי ה'; ואילו לחם התרומה של הכהן נמסר לו למשמרת כדי להזכיר לו את חובתו; הוא בא להזהירו על תפקידו, שהופקד בידו מידי ה'.

אמור

אלות

1. פרשנו מחפש מצוות התורה ובמיוחד באלה הקשורות לבית המקדש, את הרציון ואת הנצחיות, איך לפי זה הוא מסביר מחנות כהונה?
2. מה ההבדל בין לחם החולין של האדם היהודי לבין לחמו של הכהן, מצעית ורציונית?
3. מה הרציון שתראות מצער צוברת דרך הלוי?
4. מה הם האיטורים הקשורים בתראות מצער הנותנים לה את מצודה המקודש?

* * *

ד. העמק דבר .

מפוזרים בעבודת הארץ לא היו יכולין לומר דבר שנקדושה, משא"כ במועדים מתקבלים לירושלים, וכ"כ בעה"ט, וע' מש"כ בס' דברים שס, וע' מש"כ המוס' סנהדרין דל"ז ב' בד"ה מכנף בשם תשו' הגאונים דנא"י לא אמרי קדושה בחול: (לג) "היות לכם "אלהים" מש"ה אני חפץ שברגלים קגולת ימי השנה לכל דבר, חתנהגו באופן היומר נאות שיחול עליכם אלהות וברכה באין מעטור:

פרק כב' פסוק לב': ונקדשתי בתוך בני ישראל. במס' מגילה פ"ג [כ"ג ב'] נדרש מכאן שאין לומר דבר שנקדושה פחות מעשרה, ובאשר משמעות מקרא קודש הוא תפלה כאשר יבואר, והיה המנהג להתפלל בימי המועד כמו שנהוג היום ע"פ מנחת חז"ל בכל יום, מש"ה כתיב במועד: ונקדשתי בתוך בני ישראל בעשרה יאמרו דבר שנקדושה, ובאמת בהיותנו בא"י אע"ג שהיו יכולין להתפלל בכל יום, מכל מקום כאשר היו

אלות

1. קרא שוב את הפסוק, איך אתה מבין אותו לפסוק?
2. מה פרשנו רוצה ללמוד מפסוק זה?
3. פרשנו מתאר תמונה אידיאלית של עם היושב ברחבי ארצו ומבין מכך את חוסר היכולת להתפלל בציון רחב, איך ולמה?
4. אינה קושי אפשרי רואה פרשנו בפסוק לז' המצריק ביאור והרחבה?
5. מה מצטט הוא מוסיף כאן?

* * *

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן .

פרק כג' פסוק ד': (ד) אלה מועדי ה'. אחר שדבר בשבת שמועדה כבר נקבע²², באמרם ז"ל 'שבת היא דקבעה אנפשה'²³, התחיל בענין המועדות אשר מועדם הוא על ידי קריאת בית דין, כמו שבא בקבלה: "אתם"²⁴ - אפלו שוגגין, "אתם" - אפלו מזידין, "אתם" - אפלו מוטעין²⁵ (ראש השנה כה, א).

ד
22. מאז מעשה בראשית (והיא רק נידת בהתאם ל"מושבותיכם"). 23. פסחים ק"ז, ב. שבת דקביעא וקיימא (מששת ימי בראשית, ואינה תלויה בקביעת החודש - רש"י). 24. בפרשות המועדות כתובה "אותם" שלוש פעמים חסרה היו"ו, כך שהיה בזה מקום לדרשת חז"ל "אתם" (בית הדין) - לעומת השי"ת. 25. רבינו הביא את המובאה במלואה על שלוש דרשותיה, הן כדי להוכיח שאין שום היבט של המועדים שאינו נתון למרותה המלאה של הסנהדרין, ואולי להעמיד את המועדים מול היוצר אור ובורא חושך" הקובע את קביעתה של השבת, ובוה אין עמו גורם אחר.

אלות

1. איך צונה פרשנו לאלה של אלה, מה שתאמ קאה כאן מצפת שפת אצל המוצדיק?
2. כמה שפת שונה עקרונות ומצעית מן המוצדיק?
3. איך הוא מפרש אותם - אתם ומה הרציון בכך?
4. פרשנו מדגיש את עצמאות בית הדין לצומת השבת, מה הוא רוצה ללמדנו?

* * *